

ALS WE NIET HADDEN KUNNEN
WERKEN MET DE HUIDIGE TECHNIEK,
DAN WAS DE OPGAVE VEEL
LASTIGER GEWEEST

Het monumentale trappenhuis

Vierde verdieping nieuw in oude stijl

NIEUWE 3D TECHNIEK VOOR REPLICA'S OUDE TEGELS

Keramische grandeur voor Hotel TwentySeven

Sociëteit De Koninklijke Industriële Groote Club zetelt al jaren in een monumentaal pand aan de Dam in Amsterdam. In dit gebouw heeft zeer recent het luxueuze Boutique Hotel TwentySeven een plek gekregen. Met zestien suites en een restaurant is er onderdak gerealiseerd ván hoog

niveau óp hoog niveau

MATTHIJS PRONKER

De vermaarde hotelier Eric Toren huurde de bovenste verdiepingen om zijn droomhotel te realiseren. Daar paste een zeer bijzondere restauratie in van de aanwezige keramische elementen. De realisatie van dit specialistische werk kwam in handen van Albarello. Uitzonderlijk is de wijze waarop opname en productie van de restauratie heeft plaats gevonden. De eigentijdse mogelijkheden van 3D-printen speelden hierbij een heel belangrijke rol. Eefje Burkels, projectmanager van Albarello tegelfabriek, legt met groot enthousiasme uit hoe dit prachtige werk tot stand gekomen is. "Oorspronkelijk was aan Albarello in 2015 slechts verzocht om vier verschillende tegels te produceren voor de renovatie van de toiletten. Na de nodige stilte kwam evenwel opeens het verzoek om veel meer te gaan doen met als uitgangspunt dat door toevoeging van veel ambachtelijke producten, het TwentySeven – Hotel een bijzonder uitstraling moest krijgen."

Scannen

Bij sommige restauratieprojecten kunnen originele elementen worden meegenomen om in de werkplaats kopieën te maken. Dat bleek hier te risicovol. Op dat punt bracht 3D-scannen de optimale uitkomst.

Eefje Burkels: "Alle elementen konden ter plekke worden gescand. Minstens even belangrijk bleek tevens hoe beter met deze werkwijze rekening kon worden gehouden met de krimp van de klei. Traditioneel worden er proefstukken geboetseerd die een percentage ruimer bemeten zijn dan de beoogde grootte. Door middel van 3D-scannen en printen is het echter gemakkelijker en sneller om de beoogde schaalvergroting te realiseren. Bij dit project met vele verschillende

Herkenbaar pand aan de Dam

Stoffering, kunst en keramiek geven grandeur

Buitengevel binnenplaats ook keramisch bekleed

Keramische eikels als sluitstuk

BEHALVE VOOR HET INTERIEUR IS ALBARELLO VERZOCHT SPECIALE TEGELS TE VERVAARDIGEN VOOR DE LICHTHOF

keramische elementen kwam de 3D-techniek dan ook zeer goed van pas."

Mallen

Tryn 3D Printing in Harlingen kreeg het verzoek om de gescande elementen met het krimppercen- tage van de klei te vergroten en daarvan afdrukken te maken. Deze zijn vervolgens gebruikt om de mallen te vervaardigen. "De grootste uitdaging waren de balustrade-elementen die we moesten maken", vervolgt Eefje. "Met als hoofdafmeting 60 x 60 cm waren dit de grootste elementen die we tot nu toe ooit hebben gemaakt. Als we niet hadden kunnen werken met de huidige techniek, dan was de opgave veel lastiger geweest en had het ons veel meer tijd gekost. Nu was het mogelijk om exacte kopieën te maken en dit project binnen negen maanden voor elkaar te krijgen."

Sobere uitvoering

Een aparte uitdaging vormde het transformeren van de vierde etage. Oorspronkelijk was hier sprake van een wat sobere uitvoering, zonder fraaie balustrade. Kennelijk was deze verdieping in zijn oorspronkelijke functie minder belangrijk. Maar het hele hotel moest dezelfde grandeur uitstralen. "Om dat te bereiken, is de allure van de tweede verdieping tot de vierde verdieping doorgetrokken. Niet alleen onze eigen inzet was belangrijk. De Samenwerking met restauratie-architect Frank Smit en de samenwerking met ZZDP-Architecten was een enorme ruggensteun. De uitvoering lag in handen bij Bouwbedrijf Steenbeek die voor het tegelwerk Andries Planting had aangetrokken."

Traditionele mortel

Geen onverstandige keuze want Planting staat bekend als een van

In 2016 is Albarello overgenomen door Royal Goedewaagen. Deze keramische producent bestaat al sinds 1610 en is vooral bekend om de kleine keramische miniaturen, die onder andere voor de KLM zijn vervaardigd. Met vooral op maat gemaakte keramische geschenken liggen de activiteiten van het moederbedrijf weliswaar buiten het werkvlak van de ambachtelijke tegelmaker uit Friesland, maar beide fabrieken vullen elkaar goed aan.

de meest ervaren verwerkers van keramiek met een eeuwenoude achtergrond. Daardoor staan heel speciale projecten op zijn naam. Zijn brede ervaring steunde hem ook bij dit project, zo vertelt Eefje. "Hij maakte gebruik van eigentijdse lijmproducten bij de wandtegels, maar voor het afvoegen stelde hij zijn eigen traditionele mortel samen. Deze geeft in vergelijking met moderne voegmiddelen een wat grover oppervlak dat beter past bij het oorspronkelijke werk."

Tenslotte

Behalve voor het interieur is Albarello verzocht speciale tegels te vervaardigen voor de lighthouse, een open atrium. Hiervoor zijn bijzondere tegels met een bescheiden reliëf ontworpen. Rondom de vensters hebben de tegels een hoek van 90 graden. Albarello ondervindt al jaren zeer positieve interesse op beurzen van diverse architecten en aannemers. De goede naam en faam van het bedrijf is opgebouwd door het echtpaar Baas, dat inmiddels welverdiend van hun pensioen geniet. Albarello is aanwezig op de Restauratiebeurs (23 t/m 25 mei in Den Bosch). ■

Rozetten aangebracht door Andries Planting

TEGELZETTER ANDRIES PLANTING

'Zoek de verschillen'

'Dit is dus helemaal nieuw', zo opent Andries Planting zijn betoog op de vierde verdieping van het hotel TwentySeven. Hij wijst op de balustrade met vierkanten rozetten (60 x 60 cm) welke speciaal voor de renovatie werden geconstrueerd. Daarmee kreeg het centrale, op het trappenhuis aansluitende atrium één stijl.

MATTHIJS PRONKER

Andries Planting heeft een jarenlange reputatie als specialist restauratie-tegelverwerker. Hij bracht oude gevelelementen terug aan de schouwburg in Haarlem, verlijmdde de speciale tableaux in de fietstunnel van het Centraal Station en creëerde de schil van museum de Fundatie in Zwolle. Het zijn slechts enkele voorbeelden uit een lange loopbaan waarin hij ook veel met de tegelfabriek van Albarello samenwerkt. Het project hotel TwentySeven was nog niet afgerond of Planting kreeg samen met Albarello een opdracht van het Rijksmuseum: een aantal geveltegels zitten los en moeten deels vervangen worden.

Op de tweede en derde verdieping was louter sprake van bestaande tegels restaureren. De decoratieve uitstraling daarvan stond model voor de remake op de vierde etage. De oude rozetten bestonden uit vier delen welke ruggelings tegen elkaar zijn gezet. Bij de nieuwe kon dat in twee tegengestelde helften.

Mortel

"Voor deze montage gebruikte ik een voorgemengde restauratiemortel, dus traditioneel zand, cement en een beetje kalk. En dezelfde samenstelling was ook prima geschikt voor het afvoegen. Zo krijg je het oorspronkelijke, wat ruwere aanzien. Dat hoort hierbij." Bevlogen springt Planting van het ene detail naar het andere. Hij wijst aan hoe bij de balustrade de rozetelementen onder en boven om stalen strippen heen grijpen. Aan de bovenzijde zitten ze aan een stalen kokerprofiel gelast wat doorloopt naar alle kolommen die op de hoeken van het atrium staan. Je ziet niks meer van de kokers, omdat deze volledig met keramische tegels zijn omkleed.

Montagekit

"Dat heb ik met een speciale montagekit gedaan, de Pro One high tack kit. Dat hecht prima op staal. De hele keramische bekleding vertoont minimale verschillen. Alleen als je het weet, zie je het. Zo heeft de omkleeding van de balustraderand boven veel smallere voegen dan bij de originele uitvoering op de tweede verdieping."

Kolommen

Bij de kolommen hebben de restaurateurs overigens nog wat moeten invullen. Daarvoor is Fermacell gebruikt. Op deze gipsvezelplaten kon na het voorstrijken direct de restauratiemortel aangebracht worden en daar tegenaan de tegels. Bij meerdere kolommen vermengde Andries bewust de originele tegel met de nieuwe kopieën. Storen doet het zeker niet. Het

maakt het eindresultaat eerder levendiger, omdat de oudere exemplaren een slagje donkerder zijn dan de replica's.

Detailering

"Zie je die detailering bovenaan de kolommen? Albarello heeft daar allemaal kleinere stukjes voor moeten maken."

Hoe fantastisch het geheel er ook uitziet, toch signaleert Andries al plekjes waar weer wat restauratie nodig is. Kleine beschadigingen aan randen, waar stukjes vanaf zijn gesprongen. Hij lacht: "Ze hebben me daar nog geen opdracht voor gegeven. De bezoeker zal het vermoedelijk niet opvallen, denk ik."

Andries kan het niet laten ons even mee te nemen naar tegelwerk van een lambrisering in de gang. "Kijk hier heeft een ander met een moderne mortel afgevoegd. Veel te glad, vind je niet? Gelukkig zit dit minder in het zicht."

Twee mooiste suites

Nu het werk erop zit, beseft Andries pas hoeveel bijzondere details dit gebouw bevat. "Weet je dat er nu al beroemdheden zijn die de twee mooiste suites voor langere termijn willen huren? En dan hebben we het over een behoorlijk bedrag per dag. Nadat ik hier maanden kind aan huis ben geweest, zal ik er dus geen nacht doorbrengen." ■

Andries Planting in het hotel